

Мащенко Марина Анатоліївна,

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі і логістики Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»*

Смородін Андрій Юрійович,

*почесний професор Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут», президент Національної платформи
«Ініціатива Трьох морів – Україна»*

Модернізація митної системи України в контексті післявоєнної інтеграції до митного простору ЄС

Модернізація митної системи України в умовах післявоєнної відбудови є одним із ключових завдань державної політики, спрямованої на забезпечення сталого економічного зростання, інтеграцію до європейського економічного простору та зміцнення національної безпеки. З огляду на стратегічний курс України на вступ до Європейського Союзу та приєднання до єдиного митного простору, постає необхідність комплексного реформування митної інфраструктури, законодавства та процедур відповідно до стандартів ЄС.

Актуальність теми зумовлена також значними викликами, що постали перед митною системою внаслідок повномасштабної збройної агресії: знищенням або втратою частини митної інфраструктури, посиленням тіньових торговельних потоків, порушенням логістичних ланцюгів та необхідністю екстреного переорієнтування зовнішньоекономічної діяльності. В умовах післявоєнної реконструкції критично важливо забезпечити високу ефективність митного адміністрування, цифровізацію процедур, прозорість та відповідність європейським вимогам, що сприятиме інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

Крім того, митна система відіграє важливу роль у реалізації фіскальної функції держави, формуванні сприятливого ділового середовища, захисті внутрішнього ринку та створенні передумов для розвитку експортного потенціалу. Саме тому дослідження напрямів модернізації митної системи України в контексті її адаптації до вимог єдиного митного простору ЄС є своєчасним, науково обґрунтованим і має важливе практичне значення для реалізації державної політики євроінтеграції [1, 2].

У контексті повномасштабної війни в Україні модернізація митної системи набула принципово нового значення. Митна система виступає не лише механізмом адміністрування зовнішньоекономічної діяльності, але й стратегічним інструментом економічної безпеки, забезпечення стійкості державного бюджету та інтеграції до європейського простору. Післявоєнна відбудова України передбачатиме фундаментальні зміни в митній політиці, що мають бути скоординовані з нормами і стандартами Європейського Союзу.

Збройна агресія РФ спричинила суттєві порушення у роботі митниці: було зруйновано митні пункти пропуску, перервано логістичні ланцюги, скорочено експортно-імпорتنі операції, зросли ризики нелегального переміщення товарів. У цій ситуації митна система змушена адаптуватися до нових умов відповідно до викликів військового часу, зокрема через впровадження спрощених процедур, цифровізацію та зміцнення контролю на кордоні.

У післявоєнний період стратегічним завданням стане побудова нової, прозорої, ефективною та адаптованою до стандартів ЄС митної системи. Пріоритетами мають стати [3, 4]:

- повна імплементація положень Митного кодексу ЄС;
- цифровізація митних процедур (е-декларування, eTIR, NCTS);
- розвиток IT-інфраструктури для міжвідомчої інтеграції та управління ризиками;

інституційна реформа митних органів з метою посилення кадрового потенціалу та боротьби з корупцією;

гармонізація тарифної політики з митною політикою ЄС.

Євроінтеграція вимагає від України поступового переходу до єдиних стандартів митного простору, які включають загальноєвропейські правила і процедурні регламенти. На часі приєднання до програми Customs 2028, участь у механізмах спільного транзиту, а також технічне оснащення на рівні Schengen Borders Code. Це дозволить Україні в перспективі стати частиною внутрішнього ринку ЄС та спростити торгівлю з країнами-членами.

У реалізації стратегії модернізації митниці ключову роль відіграватиме залучення зовнішніх ресурсів: інституційна підтримка від митних служб країн ЄС, гранти від Європейської Комісії, участь у проєктах USAID, GIZ, UNDP. Особливу увагу слід приділити впровадженню митного компонента в рамках Плана відбудови України.

Серед головних загроз існують: технічна відсталість митних пунктів, низький рівень довіри до органів влади, обмежена кадрова спроможність. Подолання цих бар'єрів потребуватиме комплексного реформування, зміни управлінської культури та формування спільної відповідальності держави, бізнесу та громадськості.

Модернізація митної системи України є необхідною умовою не лише економічного відновлення, але й стратегічного європейського курсу держави. Впровадження європейських стандартів, цифрових інструментів, співпраця з міжнародними партнерами та посилення інституційної спроможності митниці стануть фундаментом для створення ефективної та прозорої митної системи відповідно до вимог інтеграції до митного простору ЄС.

Модернізація митної системи України в умовах післявоєнної відбудови є не лише відповіддю на виклики, спричинені збройною агресією, а й ключовою передумовою реалізації стратегічного курсу європейської інтеграції. Реформування митного сектору має відбуватися в комплексі: на інституційному, технічному, процедурному та кадровому рівнях. Повна імплементація норм Митного кодексу ЄС, цифровізація процедур, інтеграція до системи спільного транзиту та розвиток сучасної ІТ-інфраструктури – це не лише кроки до покращення зовнішньоекономічної діяльності, а й чинники, що забезпечують фінансову стійкість держави, прозорість митного адміністрування та зміцнення економічної безпеки.

Системна модернізація митниці вимагає активної участі міжнародних партнерів, ефективної міжвідомчої координації, а також широкого залучення бізнес-спільноти та громадянського суспільства до процесу розробки й імплементації змін. Лише за умови цілеспрямованих дій, політичної волі та чіткого дотримання європейських стандартів митна система України зможе перетворитися на ефективний інструмент інтеграції до внутрішнього ринку ЄС та стати каталізатором економічного зростання й стійкості в умовах післявоєнної відбудови.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Стратегія інтеграції України до Єдиного митного простору ЄС: аналітична доповідь / Центр дослідження регіональної безпеки. – Київ: НІСД, 2023. – 104 с.
3. Рябікін П. Б. Адаптація митної системи України до стандартів ЄС // Державне управління: теорія та практика. – 2022. – № 4. – С. 21–29.
4. Державна митна служба України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/>